

ються в Інтернет ресурсах і з'єднані у єдиний інформаційний простір; наявність розвитку соціальних мереж як способу соціальних комунікацій; розвиток соціальних комунікацій як соціологічного інструменту для здійснення статистичних та соціальних досліджень; розвиток соціальних комунікацій як виду рекламних комунікацій – мультиплікації цінностей сучасного суспільства тощо.

Список використаних джерел

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М., 1979.
2. Береза Т.А. Поняття інформаційного суспільства, принципи його побудови та складові компоненти / Т.А. Береза // Інформаційне суспільство. Шлях України. – К. : "Відродження" та ПРООН, 2004. – С. 264–273.
3. Бех І.Д. Життя особистості у духовному діапазоні / І.Д. Бех // Рідна школа. – 2009. – Листопад. – К. : Фелікс. – С. 7–17.
4. Буш Г. Диалогика и творчество / Г. Буш. – Рига, 1985.

5. Галицких Е.О. От сердца к сердцу: Мастерские ценностных ориентаций / Е.О. Галицких. – СПб., 2002. – С. 19–29.
6. Гершунский Б.С. Философия образования в XXI веке / Б.С. Гершунский. – М., 1997.
7. Деркач А. Самореализация – основание акмеологического развития / А. Деркач, Э.В. Сайко. – М. : Москов. психол.-социал. ун-т, РАО, 2010.
8. Кільова Г.О. Використання новітніх технологій у системі навчання та виховання студентської молоді / Г.О. Кільова // Освіта Донбасу. – 2011. – № 6(149). – С. 43–49.
9. Сисоєва С.О. Компетентісно зорієнтована вища освіта: формування наукового тезаурусу / С.О. Сисоєва // Компетентісно зорієнтована освіта: якісні виміри: монографія. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 18–45.
10. Учитель и ученик: Возможность диалога и понимания. Т. 2 / Под общ. ред. Л.И. Семиной. – М., 2002.
11. Фромм Э. Гуманистический психоанализ / Э. Фромм. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.

Надійшла до редколегії 18.03.17

Н. Чернуха, д-р пед. наук, проф.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

СОЦИАЛЬНЫЕ КОММУНИКАЦИИ В ИНТЕРКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ: ОТВЕТ НА ВЫЗОВЫ СОВРЕМЕННОСТИ

В статье рассмотрены социальные коммуникации в интеркультурном пространстве. Представлена информация о гуманитарном образовании в современно обществе, выделены доминанты ее успешного функционирования в соответствии с требованиями современности. Акцентировано внимание на приоритетах развития современном социальной коммуникации.

Ключевые слова: социальная коммуникация, интеркультурное пространство, гуманитарное образование, доминанты, приоритеты развития, социум, образовательное пространство.

N. Chernukha, Dr.Sc., Prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SOCIAL COMMUNICATION IN INTERCULTURAL SPACE: RESPONSE TO ACTUAL CHALLENGES

The study deals social communications in intercultural space. The information is provided about liberal education in the modern society, dominants of its successful functioning is highlighted in accordance with modern requirements. Attention is accented on the priorities of development of the modern social adverse communication.

Keywords: social communication, intercultural space dominants, development priorities, society, educational space.

УДК: 159.923.2

О. Чуйко, д-р психол. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ В УНІВЕРСИТЕТІ

Стаття розкриває концепцію особистісного становлення фахівців соціономічних професій в період навчання у вищій школі.

Наведено результати емпіричного дослідження, присвячені вивченню особистісних структур студентів спеціальностей "соціальна робота" і "психологія". Результати показують неоднорідний і спонтанний характер формування цінностей, мотивації і особистісної сфери, а також "розрив" між професійним і особистісним розвитком у студентському віці, в якому професійний розвиток переважає над особистісним.

Представлено авторську концепцію (освітня технологія), яка включає чотири етапи особистісного становлення (мотиваційний, діяльнісний, проектний і управлінський). Кожен етап супроводжується змінами в цілях і результатах освіти; змінами в типах професійних практик, в які включаються студенти на кожному етапі (волонтерська, дослідницька, проектна, управлінська); зміною позиції викладача (фасилітатор, наставник, організатор, партнер) у стосунках зі студентами. Авторська концепція запроваджена у підготовку фахівців з соціальної роботи в університеті.

Ключові слова: особистісне становлення, особистісна зрілість суб'єкта професійної діяльності, рівні становлення особистісної зрілості суб'єкта професійної діяльності, особистісні здатності.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. ознаменувався радикальними змінами у всіх сферах життєдіяльності людини, обумовивши необхідність нагального вирішення проблеми збереження її психічного та психологічного благополуччя. У зв'язку з цим різко зросла потреба у фахівцях соціономічних спеціальностей (психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів тощо), здатних вирішувати проблеми людини на різних рівнях її функціонування. У свою чергу, це спричинило нові виклики і вимоги до змісту підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій, і, відповідно, необхідність перегляду традиційних для вікової та педагогічної психології підхо-

дів щодо закономірностей професійно-особистісного становлення юнацтва в період навчання у вищій школі.

"Парадигмальний зсув" в освіті, на який вказують вітчизняні та зарубіжні дослідники (Г.О. Балл, В.О. Кремень, В.І. Панов, В.А. Попков, Е.А. Ямбург та ін.), актуалізує потребу в переході до практико-орієнтованої освіти у царині соціономічних професій. Ключовою категорією професійної підготовки визнається компетентність, що передбачає оволодіння способами діяльності в умовах реального включення індивіда в сферу практик. Компетентність відрізняється від вузько предметного вміння тим, що проявляється в момент вирішення нових задач; вона включає вміння застосовувати свої

знання в ситуаціях, наближених до реального життя (А.А. Вербицький, І.О. Зімня, А.К. Маркова, Е.Е. Сапогова, Ю.Г. Татур, Ю.М. Швалб, М. Kaplan, L. Nyquist, M. Perlmutter та ін.).

Характер професійних задач в галузі соціономічних професій відрізняється нелінійністю, нестандартністю, пролонгованістю у часі. Щоразу клієнтський запит – це унікальна ситуація-сплетіння причин і обставин, емоцій і розуму, закономірностей і випадковостей. Тому професіоналізм в цій сфері діяльності забезпечується сукупністю не лише методів, способів і технологічних прийомів, а в першу чергу особистісними характеристиками суб'єкта професійної діяльності, які гарантують якість результату дії, спрямованої на реструктуризацію психічної і соціально-психологічної реальності в інтересах об'єкта допомоги.

Мета статті полягає у висвітленні авторської концепції професійної підготовки фахівців соціономічних спеціальностей, апробованих на практиці.

Аналіз проблеми. Професійна підготовка фахівців соціономічних професій традиційно залишається предметом полем досліджень вчених. Серед українських дослідників виділяються роботи, які відображають системне бачення цієї проблематики і спрямовані на виділення найбільш істотних чинників становлення особистості професіонала (О.Ф. Бондаренко, В.А. Семиченко, Н.В. Чепелева, Н.Ф. Шевченко та ін.).

Гострота проблеми особистісного становлення майбутнього фахівця соціономічних професій пов'язана із парадоксальною ситуацією їхньої освітньої підготовки. Сучасна система професійного навчання, націлена на формування професійних компетентностей у студентів, не завжди орієнтована на забезпечення особистісної зрілості. Водночас, при зіткненні спеціаліста із професійними задачами виникає необхідність в зрілості особистісній, оскільки надати, за твердженням О.Ф. Бондаренка, смислово, емоційну і екзистенційну підтримку людині або спільноті у важких ситуаціях, що виникають в ході їх особистісного або соціального буття, видається можливим лише за умов особистісних ресурсів вищого порядку. Звідси очевидною постає центральна задача особистісного становлення фахівця-соціономіста – набуття здатності до трансцендування, виходу за межі усталених, опредмечених форм власного "Я", постійного виходу за межі суцього, перетворення себе у самостійного суб'єкта життя.

Представлені підходи актуалізують проблему професійної підготовки соціономістів, вказуючи на суттєві протиріччя:

- між соціальним замовленням на "зрілого випускника" і фактичною особистісною незрілістю суб'єкта професійної діяльності, яка проявляється в неготовності вчорашнього студента включатися в реально існуючі сфери практик;
- між об'єктивним змістом професійної підготовки і суб'єктивним переживанням випускника власної потреби в "донавчанні", "дорозвитку", "доопрацюванні" професійних компетенцій;
- між традиційними формами і методами навчання у виші, спрямованими на трансляцію знань і необхідністю "виращування" особистісної зрілості студента, що передбачає впровадження принципово інших освітніх технологій;
- між орієнтацією студентів на організаційно задані рамки навчання у вищій школі та фактичними вимогами ринку праці;
- між придбаним студентами раннім життєвим досвідом і необхідністю вирішення складних життєвих проблем клієнтів у професійній діяльності.

Результати дослідження. В основу нашого дослідження було покладено припущення про те, що "невизрівання" особистісних структур в процесі навчання призводить до професійної невідповідності випускника виконувати професійні задачі. Сформованість особистісних структур, на нашу думку, означає появу особистісної зрілості, яка служить критерієм успішності становлення майбутнього професіонала. Особистісна зрілість розглядається як складне інтегративне психологічне новоутворення, детерміноване включенням індивіда в спеціально створену систему складних людських взаємодій і взаємин, трансцендентне переживання і рефлексивний аналіз яких служать умовою формування здатності до прийняття особистісно-зрілих, професійних рішень.

Прийняте рішення у галузі соціономічних професій не може бути спонтанним, інтуїтивним, невідрефлексованим, в іншому випадку воно стає об'єктивувати обмеженням, що перешкоджає вирішенню поставлених професійних завдань. Так, властивий юнацькому віку максималізм, впертість, спонтанність можуть ставати тим гальмівним бар'єром, що буде блокувати здатність адекватного сприйняття складної палітри людських відносин.

Результати проведеного діагностичного дослідження серед студентів соціономічного профілю (майбутніх психологів і соціальних працівників – 227 осіб), виявили особливості динаміки становлення особистісних утворень, що відрізняються чітко вираженими тенденціями у студентів першого року навчання (етап входження в професію), четвертого року навчання (етап отримання базового професійної освіти) і шостого року навчання (здобуття повної вищої освіти). Було виявлено таке:

1. У процесі становлення відбуваються зміни в ціннісно-смисловій (аксіологічній) сфері особистості. Панівне становище в структурі сенсожиттєвих орієнтацій набуває ціль життя, яка характеризує свідомість і спрямованість суб'єкта на майбутнє. Сформованість цієї підструктури вказує на усвідомлення особистістю її життєвого покликання, власних потенційних можливостей, головною життєвою мети – місії. З роками у студентів зростає необхідність в причетності до подій, які відбуваються навколо, відчуття незахищеності та ізольованості змінюється на відчуття приналежності до світу.

Пройдений шлях, навчання в університеті оцінюється студентами як важливий життєвий етап, основним змістом якого є продуктивна самореалізація себе і своїх можливостей. Водночас, з'ясувалось, що випускників соціономічного профілю характеризує дещо завищений рівень домагань, прожектерство, нереалістичні плани, які не в повній мірі підкріплені особистісною відповідальністю за їх реалізацію.

2. З роками змінюється структура "Я-концепції" особистості, помітною стає тенденція до самоприйняття, на зміну негативному, критичному, руйнівному самоставленню приходить здатність сприймати особистісне "Я" з позитивної точки зору. Свої недоліки суб'єктивно оцінюються як продовження своїх переваг. Зазначений тип самосприйняття додає віри у власні можливості, в здатність змінювати себе і світ навколо, домагатися поставлених (найамбітніших) цілей.

3. Відбуваються зміни в індивідуально-психологічних характеристиках особистості. Зокрема вираженою є динаміка розвитку комунікативної сфери особистості в бік становлення природної і уважної поведінки до людей, бажання взаємодіяти з ними, проявляти доброзичливість, вирішувати конфлікти, не боятися критики. З роками сформованість базових професійних установок стає більш очевидною: безоцінкове сприйняття, комунікативна толерантність, неупередженість тощо.

Сфера саморегуляції характеризується поступовим зростанням цілеспрямованого контролю над емоціями і поведінкою. Більш виразними стають стриманість, дипломатичність, врівноваженість.

4. Виявилися відмінності в характері особистісних утворень серед студентів 1, 4 і 6 курсів. Якщо характер "збільшення" особистісних утворень має в основному плавну динаміку, то на 4 курсі окремі її показники вказують на різку зміну тенденцій, особливо в ціннісно-смісловій сфері. Виявилось, що випускники-бакалаври відчують певну розгубленість, невпевненість, здатні оцінювати минуле як марно витрачений час. Спостерігається тенденція сприйняття ситуації як такої, що не цілком піддається контролю, свобода вибору представляється обмеженою та ілюзорною. Однією з причин, з якою ми пов'язуємо дані тенденції, загальна ситуація неадекватного сприйняття суспільством диплома "бакалавра", а отриману освіту як такої, що не дає права на гідне працевлаштування і соціальні гарантії.

5. Серед домінуючих характеристик особистості досить вираженими виявились екстремізовані риси поведінки: ініціативність, впевненість, орієнтація на соціальні контакти, прагнення збагачувати життєвий досвід і керуватися самостійно прийнятими рішеннями, бути незалежними і контролювати ситуацію. Динаміка загострення цих рис спостерігається з роками. Водночас, для студентів соціономічних профілю притаманний дещо завищений рівень домагань і власних амбіцій, нездатність визнавати власні прорахунки в ситуації невдачі і адекватно сприймати критику на свою адресу, невміння управляти емоційним станом в ситуаціях "нелінійного" характеру, в яких звинувачення швидше приписується іншій стороні, ніж звернене на власне "Я".

Виявлений "професійний егоцентризм" вказує на недостатній "рівень пропрацювання" особистісних структур в процесі професійної підготовки, неадекватно сформовані уявлення про специфіку професійних завдань, що вимагають критичного і адекватного оцінювання самого себе для їх ефективного вирішення.

Результати дослідження. Ключова ідея запропонованої освітньої технології полягає в необхідності "зсуву вікових рамок", який повинен компенсувати зазвичай стихійне і спонтанне становлення особистісної зрілості в онтогенезі. Це означає, що ті особистісні якості (максималізм, емоційна нерівноваженість, інфантилізм), які через стихійність і нерівномірність свого визрівання в юнацькому віці стають серйозним обмеженням при виконанні професійної діяльності соціономіста, компенсуються зрілими особистісними здатностями, які забезпечують реалізацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії при вирішенні професійних задач в соціономічній діяльності.

Головним постає завдання "виращування" особистісної зрілості суб'єкта професійної діяльності в соціоно-

мічних професіях, ефективність і результативність якої забезпечується рядом психолого-педагогічних чинників. Важливо враховувати наступне:

а) цілі і зміст професійної підготовки повинні виходити не лише із логіки "дидактичного" характеру, а в першу чергу з логіки особистісного становлення індивіда, що передбачає поступове і поетапне дозрівання особистісної зрілості як головного чинника професіоналізму суб'єкта професійної діяльності у соціономічних професіях;

б) навчальна (швидше освітня) діяльність повинна бути доповнена спеціальною організацією специфічних для соціономічних професій різновидів професійно-орієнтованих практик, в які студент повинен включитися на ранніх етапах професіоналізації, що стає головною умовою отримання особистісного досвіду переживання і проживання реальних ситуацій допомоги. І в цьому сенсі освіта виконує провідну соціалізуючу функцію входження людини у світ і осягнення нею сенсу буття.

Практика, як досить динамічна і, водночас корпоративна сфера, є квінтесенцією професійних смислів, цілей, цінностей і способів допомоги людині. Практика (за В.Ф. Василюком) породжує багатий живий матеріал, який потребує підходящих теоретичних засобів для його асиміляції. І таких практик у галузі соціономічних професій на сьогодні виникає безліч. Запит на висококласних спеціалістів в галузі дитячої психології, соціальної та психологічної реабілітації, клінічної соціальної роботи, соціальних медіатехнологій, психотерапії зростає щоденно. Зважаючи на події в країні останніх трьох років можна абсолютно спрогнозувати розширення спектру упровадження практико-орієнтованих технологій із забезпечення психічного здоров'я населення;

в) прогнозування результативності освітньої діяльності на кожному з етапів особистісного становлення фіксується на рівні суб'єктивного "досвіду переживання", рефлексія якого через механізми інтеріоризації та інтеграції, зумовлює появу особистісних утворень, що забезпечує формування базових професійних компетенцій фахівця-соціономіста;

г) набуття професійної ідентичності майбутнього фахівця здійснюється через механізм ідентифікації зі Значущим Дорослим, який уособлює еталон професіонала в цій галузі. Такою фігурою постає викладач кафедри, який моделює ефективні форми взаємодії, підтримуючи автономність студента, актуалізуючи внутрішню мотивацію, пізнавальну активність, професійний інтерес, прагнення до професіоналізму. Професійна позиція на кожному етапі визначається специфічним для даного типу взаємодії змістом.

Загальний концепт освітньої підготовки фахівців соціономічного профілю представлено у табл. 1.

Таблиця 1. Контекст освітньої підготовки фахівців соціономічних професій

Рівні особистісного становлення	Цілі професійної підготовки	Результат освітньої діяльності	Різновиди професійно-орієнтованих практик	Позиція у S-S-ній взаємодії викладача зі студентом
<u>I рівень</u> Мотиваційно-ціннісний	Аксіологічна спрямованість	Прийняття професійних цінностей і досвід емоційної регуляції	Волонтерська діяльність	Фасилітатор
<u>II рівень</u> Когнітивно-діяльнісний	Компетентнісна спрямованість	Досвід отримання образу професійних дій і отримання результату	Дослідницька діяльність	Наставник
<u>III рівень</u> Проектно-креативний	Суб'єктна спрямованість	Досвід моделювання і проектування професійного об'єкта	Проектна діяльність	Організатор
<u>IV рівень</u> Рефлексивно-управлінський	Рефлексивна спрямованість	Досвід вирішення професійних задач	Управлінська діяльність	Партнер

Перший – мотиваційно-ціннісний рівень – забезпечується емоційно-ціннісним прийняттям професійної діяльності, яке здійснюється через регуляцію і саморегуляцію індивіда.

Занурення в специфіку діяльності покликане виробити базову фасилітаційну установку на прийняття особистісної цінності людини безвідносно до її соціальних досягнень (статус, професія, стан) і надання допомоги безвідносно можливих персональних вигод (психологічних, моральних, фінансових).

На цьому етапі широко використовуються виховні ресурси як навчальних дисциплін, так і спеціально організованих типів навчально-професійної діяльності (зокрема волонтерська діяльність). Зміст навчальних дисциплін повинен включати систему формувальних установок на толерантне і позитивне сприйняття інших і самого себе, глибоку рефлексивність, систему гуманістично орієнтованих внутрішніх нормативів, цінностей, смисловитих орієнтацій. Досвід переживання і проживання емоційно насичених навчальних ситуацій інтеріоризується в особистісну здатність безоціночного, "рівного" ставлення до будь-якої особи із вираженими психологічними (акцентуовані риси, невмотивовані вчинки, викривлені цінності тощо) і соціально-психологічними характеристиками (алкоголезні, важко хворі, працівники секс-бізнесу тощо).

Важливу роль у виробленні безумовного прийняття інших відіграє позиція педагога, визначається нами як "фасилітативна, оскільки створює простір можливостей для вираження самобутності, творчості, внутрішньої свободи учня. Однією з вагомих характеристик цієї позиції є толерантність до невизначеності – здатність використовувати прогнозовану, непередбачену ситуацію як можливість для розвитку.

Другий – когнітивно-діяльнісний рівень – характеризується появою відповідних когнітивних структур особистості, які вирішують проблему "як робити?". Тобто відбувається переведення емоційного прийняття в когнітивний спектр. Завдання цього етапу полягає в освоєнні технології роботи в системі людина-людина, яка має специфічну структуру в сфері соціономічних професій.

Йдеться про те, що професійне рішення психологічної задачі клієнта стає можливим лише за умови певної емоційної відчуженості, "відстороненості" фахівця від неї, оскільки лише об'єктивна оцінка ситуації дозволяє працювати "предметно", не проектуючи на неї власні переживання. Особливість полягає ще і в тому, що дієво включаючись в рішення ситуації клієнта, професіонал не може мати справжньої особистісної мотивації (особистісних інтересів, цілей), а його "дієвість" спрямовується виключно на вирішення проблем іншої людини.

Очевидно, виникає парадокс – професіоналізм фахівця-соціономіста визначається вмінням ставати спостерігачем проблеми, одночасно зберігаючи здатність до співпереживання. В даному випадку мова йде про специфічні професійні здатності "бути одночасно в ситуації і над ситуацією" (квазіздібності), управляти нею, що в кінцевому рахунку гарантує якість результату дії, спрямованого на вирішення ситуації клієнта.

Позиція педагога в даному контексті визначається як "наставницький" і полягає в специфічній організації спільної діяльності вчителя з учнем, спрямованої на пошук нових способів діяльності. За Д.Б. Ельконіним, посередник займає місце між ідеєю і реальністю. Іншими словами, наставник задає, ініціює активний пошук в

знаходженні способів дій як особливих реальностей, а потім допомагає втілити прийняті на себе ініціативи.

Третій – проектно-креативний рівень – фіксує появу спеціальних здібностей до надання допомоги на різних рівнях взаємодії: "людина-людина", "людина-суспільство", "людина-сім'я", "людина-організація", "людина-соціум". Здійснюється вихід суб'єкта в проектну сферу (професійне проектування), що передбачає актуалізацію креативних ресурсів особистості: нестандартність підходів, оригінальність, спонтанність, винахідливість тощо.

Індикатором вибору об'єкта професійного проектування є емоційне ставлення до нього (тобто фактично на цьому етапі з'являється реальний клієнт зі своєю проблемою), його "відчуття", що стає можливим за умови проходження попередніх етапів. Така суб'єктивна залученість в процес творення "живого знання" (В.П. Зінченко) формує основу вироблення особистісних смислів, які перетворюють знання з "чужого" в "своє-чуже" (Н.Н. Бахтін). На цьому етапі майбутня професійна діяльність вплітається в структуру життєвих сенсів особистості.

Позиція педагога визначається як "організаторська", суть якої полягає в координації науково-пошукової діяльності суб'єкта освітньої діяльності, організації його рефлексії щодо вироблених способів самопроекування.

Четвертий – рефлексивно-управлінський етап особистісного становлення фахівців в соціономічних професіях – вирішує завдання розвитку особистісних здібностей до управління професійною ситуацією, планування очікуваних результатів, прийняття відповідальності за отримані результати.

Фактично на цьому етапі відбувається демонстрація самостійності як в постановці професійних завдань, так і в їх якісному вирішенні. Якщо на попередньому етапі відбувалося проектування вирішення професійних задач, то на цьому – його практична реалізація. Управлінська діяльність, яку здійснює студент, сприяє переведенню навчальних компетенцій в професійні. Здійснюється демонстрація самостійності як в постановці професійних задач, так і в їх якісному вирішенні. Іншими словами, в цій "точці" акумулюються всі раніше придбані особистісні здібності, які в своїй сукупності відображають логіку становлення суб'єктності студента, на основі якої формується мотивація саморозвитку, яка потім реалізується в самовдосконаленні.

Професійна позиція педагога визначається як організаторська, суть її полягає в координації науково-пошукової діяльності суб'єкта освітньої діяльності, організації рефлексії щодо вироблених способів освоєння професійної діяльності.

Висновки. Представлена концепція психолого-педагогічного забезпечення особистісного становлення фахівців соціономічних професій покликана розв'язати важливу проблему сучасної освіти – подолання відчуженості освіти від реальних запитів практики, а підготовку фахівця – відповідному соціокультурному контексті сучасності.

Список використаних джерел

1. Чуйко О.В. Особистісне становлення суб'єктів професійної діяльності у соціономічних професіях: монографія / О.В. Чуйко. – К.: АДЕФ-Україна, 2013. – 280 с.

Надійшла до редколегії 25.03.17

Е. Чуйко, д-р психол. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВНЕДРЕНИЕ КОНЦЕПЦИИ ЛИЧНОСТНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИОНОМИЧЕСКИХ ПРОФЕССИЙ В УНИВЕРСИТЕТЕ

Статья посвящена раскрытию концепции личностного становления специалистов социэкономических профессий в период обучения в высшей школе. Объектом изучения является личностная зрелость субъекта профессиональной деятельности, появление которой детерминировано системой специально заданных условий, направленных на включение студента в предметное поле будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: личностное становление, личностная зрелость субъекта профессиональной деятельности, уровни становления личностной зрелости субъекта профессиональной деятельности, личностные способности.

O. Chuiko, Dr. Sc., Assoc. Prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE INTRODUCTION OF THE CONCEPT OF PERSONALITY OF FUTURE SPECIALISTS' SOCIONOMICS JOBS AT THE UNIVERSITY

The article is showing the concept of personal development of the experts of socionomics jobs during the study at the university.

The results of empirical research are devoted to process of learning about structures of personality of students who are studying "psychology" and "social work". The results demonstrate the heterogeneity of the formation of value, motivational and personal sphere in the university. This shows spontaneous and unpredictable nature of personal maturity and a "gap" between the professional and personal development of student's age in which professional component of personal advances.

Presented author's concept (educational technology) includes four stages of personal development (motivation, activity, project and management). Each step accompanied by changes in the objectives and results of education; changing the types of professional practices, which included students at every stage (volunteer, research, design, management); redeployment teacher at each stage (facilitator, coach, organizer, partner).

The concept allows overcoming the barriers between the demands of the labor market and academic background of the student.

Key words: personal development, personal maturity subject of professional activity, the level of development of personal maturity subject of professional activity, personal ability.

УДК: 159.922+316.37

Ю. Швалб, д-р психол. наук, проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

МОТИВАЦІЙНІ ПІДСТАВИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті аналізуються провідні теорії мотивації й виділяється три підходи: біологізаторський, культурологічний і особистісний. Показано, що в кожному з них поняття мотивації пов'язується з особливим "рамковим" конструктом, що забезпечує виділення відповідних сфер: потребісно-мотиваційної, ціннісно-мотиваційної й мотиваційно-сміслової. Показано, що ці підходи правомірні тільки для опису й пояснення окремих поведінкових або діяльнісних актів. Затверджується, що при переході до аналізу цілісних феноменів життя й життєдіяльності необхідний інший спосіб опису мотиваційної сфери особистості. Пропонується авторська модель мотиваційної сфери, побудована на співвідношенні психологічних джерел активності особистості, представлених у вигляді інтенцій, і форм представленості мотиваторів у свідомості особистості.

Ключові слова: мотиви, потреби, цінності, ідеали, сенс, інтенції, життєдіяльність, спосіб життя.

Аналіз досліджень і постановка проблеми. У психології ХХ ст. проблема мотивації справедливо посідає одне із центральних місць, виступаючи в якості провідного пояснювального принципу людської активності, поведінки й діяльності. У цей період були розроблені основні теорії мотивації, які сьогодні "працюють" як інструмент проведення конкретних психологічних досліджень [8], а сама проблема відійшла на "другий план" і майже перес-

тала обговорюватися в науковому дискурсі. Найчастіше в емпіричних дослідженнях використовуються такі параметри аналізу мотивації, як: сила, стійкість, емоційний знак і "місце розташування". Однак більш значимим, на наш погляд, є те, що мотивація виявилася "вписаною" у різні категоріальні контексти. Аналіз літератури дозволяє виділити, принаймні, три таких контекстів, які найчастіше використовуються (див. рис. 1):

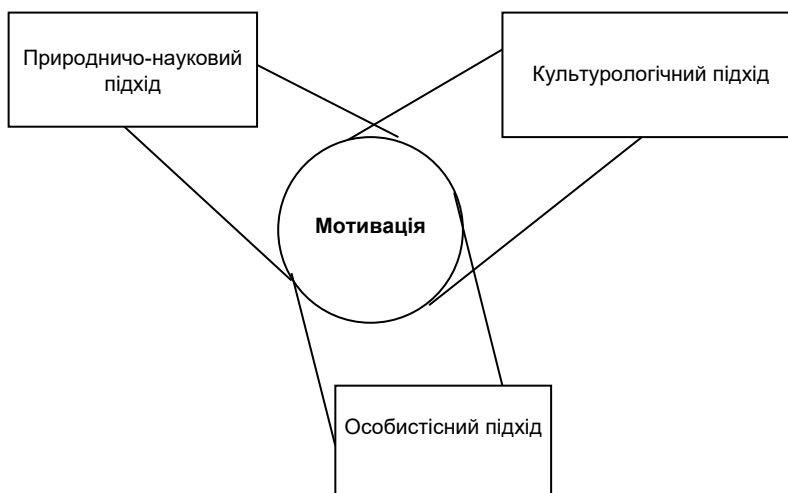

Рис. 1. Базові підходи в дослідженні мотивації